

7.2 Rozhodovanie o nároku na náhradu škody pri trestnom čine poškodzovania veriteľa¹¹⁵

Pokiaľ ide o rozhodovanie o nároku na náhradu škody, ktorý si poškodený veriteľ uplatnil voči dlžníkovi (príp. voči inej osobe, ktorá je páchatelom trestného činu poškodzovania veriteľa v zmysle § 239 ods. 2 TZ) riadne a včas¹¹⁶, tak môžu nastať rôzne situácie.

- a) Súd rozhodne podľa § 287 ods. 1 TP a zaviazá obžalovaného k náhrade škody, ktorú si uplatnil veriteľ. Takéto rozhodnutie urobí vtedy, pokiaľ sa návrh na náhradu škody uplatnený veriteľom zhoduje s výškou ustálenej škody v trestnom konaní. Veritelia si totiž často v trestnom konaní uplatňujú ako nárok na náhradu škody celú výšku svojej neuhradenej pohľadávky, ktorú majú voči dlžníkovi. Ako už bolo uvedené pri výklade pojmu „škoda“, výška pohľadávky veriteľa sa rovná výške spôsobenej škody iba v prípade, ak majetok dlžníka (voči ktorému konal dlžník protiprávne) bol v rovnakej výške ako pohľadávka veriteľa, resp. jeho hodnota bola vyššia ako hodnota pohľadávky veriteľa. Pokiaľ sa tak nestane a majetok dlžníka, voči ktorému došlo k protiprávnemu konaniu, bol v nižšej hodnote ako pohľadávka veriteľa, potom je škodou iba táto nižšia hodnota, ktorá sa rovná hodnote majetku dlžníka (ktorý bol zničený, odstránený a pod.), a ak veriteľ napriek tomu uplatňuje celú výšku svojej pohľadávky, je nutné ho vo zvyšnej časti jeho nároku (ktorý presahuje výšku ustálenej škody) odkázať podľa § 288 ods. 2 TP na civilný proces.
- b) Nárok na náhradu škody je doménou iba poškodeného, a preto nie je úlohou súdu, aby upozorňoval poškodeného na to, v akej výške si má alebo môže uplatňovať nárok na náhradu škody. Súd je tu viazaný návrhom poškodeného a nemôže mu priznať viac, ako sám poškodený požaduje. Vzhľadom na uvedené, ak si poškodený uplatní nárok na náhradu škody v nižšej výške, než je výška škody, ktorá bola ustálená v trestnom konaní ako škoda spôsobená trestným činom poškodzovania veriteľa, potom môže súd

¹¹⁵ Závety týkajúce sa adhézneho konania pri trestnom čine poškodzovania veriteľa možno primerane vzťahovať aj na trestný čin zvýhodňovania veriteľa.

¹¹⁶ Podľa § 46 ods. 3 TP musí poškodený uplatniť nárok na náhradu škody najneskôršie do skončenia vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania. Z návrhu musí byť zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje.

poškodenému veriteľovi priznať len to, čo sám žiada, t. j. povinnosť nahradiť škodu uložená v zmysle § 287 ods. 1 TP bude v nižšom rozsahu ako zistená výška spôsobenej škody.

- c) Pokiaľ súd zistí, že uplatňovaný nárok na náhradu škody zo strany poškodeného veriteľa je premlčaný a dlžník v rámci trestného konania nevznesie námietku premlčania, nič mu nebráni v tom, aby rozhodol v zmysle § 287 ods. 1 TP a priznal poškodenému nárok na náhradu škody. Premlčaná pohľadávka neznamena neexistujúcu pohľadávku, a preto by bol takýto výrok o náhrade škody v súlade so zákonom.

V tomto smere možno poukázať na uznesenie Najvyššieho súdu ČR¹¹⁷, ktorý dospel k záveru, že rozhodnutie súdu v trestnom (adhéznom) konaní o nároku poškodeného na náhradu škody spôsobenej trestným činom musí mať hmotnoprávny podklad v príslušných ustanoveniach právnych predpisov upravujúcich náhradu škody. Z nich, okrem iného, vyplýva, že súd prihliadne na premlčanie tohto nároku len na námietku dlžníka (obvineného), a ak sa ten dovoľá premlčania, nemožno veriteľovi (poškodenému) priznať premlčané právo. Ani v trestnom (adhéznom) konaní sa teda súd nezaobera z úradnej povinnosti otázkou možného premlčania nároku poškodeného na náhradu škody spôsobenej trestným činom, takže je výlučne na obvinenom ako dlžníkovi, aby účinne namietol prípadné premlčanie uplatňovaného nároku na náhradu škody, pričom tak môže urobiť najneskôr pred rozhodnutím odvolacieho súdu, ktorým sa trestné stíhanie právoplatne končí. Pokiaľ obvinený v celom trestnom konaní, ktoré predchádzalo vyhláseniu rozhodnutia odvolacieho súdu, nevznesol námietku premlčania nároku poškodeného na náhradu škody spôsobenej trestným činom a prvýkrát ju uplatnil až v konaní o dovolaní pred najvyšším súdom, nejde o včas uplatnenú námietku premlčania. Pokiaľ by však dovolací súd zistil iný dôvod na zrušenie napadnutého právoplatného rozhodnutia a prikázal by vec na nové prejednanie a rozhodnutie, bolo by možné námietku premlčania nároku na náhradu škody účinne uplatniť v novom konaní pred súdmi nižších stupňov.¹¹⁸

¹¹⁷ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo 7. júla 2011, sp. zn. 4 Tdo 460/2011.

¹¹⁸ K uvedenému pozri aj PŮRY, F. K podstate námietky promlčení nároku poškozeného

V aplikačnej praxi však obvinené osoby spravidla uplatnia v trestnom konaní námietku premlčania pohľadávky veriteľa (poškodeného), ak premlčanie prichádza do úvahy. V takom prípade sa súd musí obligatórne zaoberať uplatnenou námietkou premlčania a preskúmať, či skutočne došlo alebo nedošlo k premlčaniu uplatňovaného nároku. Ak by sa tak stalo, potom by to bol dôvod na to, aby súd vôbec nerozhodoval v rámci adhézneho konania, pretože postup podľa § 288 ods. 1 TP (odkázanie poškodeného s nárokom na náhradu škody na civilný proces) prichádza do úvahy, len ak ide o žalovateľný nárok (ten už bol fakticky žalovaný v trestnom konaní a bolo zistené, že je premlčaný; išlo by tu teda o vec, ktorá už bola rozhodnutá v trestnom konaní, a to v neprospech poškodeného).

Súd pri uplatnení námietky premlčania musí spravidla vychádzať z ustanovenia § 106 ods. 1 OZ, podľa ktorého sa právo na náhradu škody premlčí za dva roky odo dňa, keď sa poškodený dozvie o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá. Podľa § 106 ods. 2 OZ sa právo na náhradu škody premlčí najneskoršie za tri roky, a ak ide o škodu spôsobenú úmyselne, za desať rokov odo dňa, keď došlo k udalosti, z ktorej škoda vznikla; to neplatí, ak ide o škodu na zdraví.

V praxi je pritom často sporné, od akého okamihu určiť, kedy sa poškodený dozvedel o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá.

Obdobným prípadom sa vo svojej rozhodovacej činnosti zaoberal Krajský súd v Bratislave¹¹⁹, ktorý k námietke premlčania nároku na náhradu škody (išlo o poškodenie právnickej osoby zo strany jej konateľa – obžalovaného) uviedol, že „*sa nestotožňuje s odvolaním obžalovaného v tom, že nárok na náhradu škody uplatňovaný poškodenou spoločnosťou je premlčaný.*

Pokiaľ ide o premlčanie, tak krajský súd, vo všeobecnosti, konštatuje, že pre začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby v zmysle § 106 OZ (ktorého aplikácia je v posudzovanom prípade relevantná) sa vyžaduje skutočná (preukázaná) a nielen predpokladaná vedomosť poškodeného

---

na náhradu škody a k tomu, že ji obvinený nemuže uplatniť až v rámci dovolacieho řízení. In *Trestněprávní revue*. 2011, č. 10, s. 299 a nasl.

¹¹⁹ Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 19. júla 2017, sp. zn. 4 To 109/2016.

o protiprávnom úkone alebo udalosti, ktorou bola škoda spôsobená, ale aj o tom, že vznikla majetková ujma určitého rozsahu, ktorú je možné objektívne vyčíslit v peniazoch, aby mohla byť uplatniteľná na súde, a ďalej vedomosť o tom, kto za ňu zodpovedá (primerane civilná judikatúra R 38/1975). Pojem „dozvie o škode“ znamená, že poškodený už disponuje takými relevantnými údajmi, ktoré mu umožňujú podať návrh na náhradu škody na súde či uplatniť nárok na náhradu škody v trestnom konaní. Plynutie premlčacej doby je viazané na subjektívny moment, ktorý spočíva vo vedomosti poškodeného o spôsobenej škode a o tom, kto za ňu zodpovedá. V každom prípade sa vyžaduje vedomosť poškodeného a nie inej osoby (napr. advokáta poškodeného a pod.). Podstatné preto je, kedy sa poškodený dozvie o vzniknutej škode, nie teda len o možnom protiprávnom úkone či škodovej udalosti.

Z vyšetrovacieho spisu vyplýva, že sa Z. Š. ako konateľka poškodenej spoločnosti dozvedela o predaji majetku spoločnosti 26. októbra 2005, a to od obžalovaného. Vzhľadom na to, že poškodenou osobou je právnická osoba, v mene ktorej konal aj obžalovaný, ktorý nárokovanú škodu spôsobil, je nevyhnutné plynutie subjektívnej premlčacej doby odvíjať od toho, kedy sa o možnej škode dozvedel druhý z konateľov.

Na konci roku 2005 Z. Š. vedela len to, že druhý konateľ vykonal majetkové dispozície, ktoré sa týkali majetku poškodenej spoločnosti. Je zjavné, že od tohto momentu nie je možné odvíjať začatie plynutia subjektívnej premlčacej doby v zmysle § 106 OZ, pretože predaj majetku spoločnosti zo strany jej konateľa nie je sám osebe protiprávnym konaním, pokiaľ konateľ za predaný majetok utrži zodpovedajúcu protihodnotu, resp. pokiaľ nie je realizovaný celkom zjavne proti záujmom spoločnosti. Skutočnosť, že Z. Š. ako konateľka poškodenej spoločnosti nemala žiadne bližšie vedomosti o zrealizovaných predajoch majetku, možno zistiť z kópie katastrálneho spisu, z ktorého je zrejme, že Z. Š. viacerými písomnými podaniami žiadala správu katastra o zaslanie požadovaných listinných podkladov. Tak napríklad 16. januára 2006 žiadala kataster o zaslanie kópie kúpnej zmluvy, ďalej 11. januára 2006 žiadala kataster o preskúmanie postupu pri vklade vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam na synov obžalovaného, ktorý jej odpovedal 8. februára 2006, a pod. Z uvedeného je zrejme, že v prvých mesiacoch roku 2006 Z. Š. len zisťovala okolnosti prevodu nehnuteľností, zabezpečovala si listinné podklady o uskutočnených prevodoch a výsledky šetrení zo strany správy katastra. Až po zabezpečení týchto

podkladov mohla reálne zhodnotiť, resp. iný konateľ poškodenej spoločnosti s výnimkou obžalovaného, za akých okolností došlo k prevodom majetku poškodenej spoločnosti, a či tu nie je podozrenie, že by realizované prevody majetku zo strany obžalovaného mohli napĺňať znaky skutkovej podstaty trestného činu. Vzhľadom na uvedené skutočnosti, ktoré vyplývajú z katastrálneho spisu, je zrejmé, že k začatiu plynutia subjektívnej premlčacej doby mohlo reálne dôjsť až po januári roku 2006. Pokiaľ teda došlo k podaniu trestného oznámenia zo strany poškodenej spoločnosti 22. januára 2008, ktoré má na plynutie premlčacej doby rovnaké účinky ako podanie žaloby v civilnom procese, bolo to celkom určite v zákonnej dvojročnej subjektívnej premlčacej dobe.“

- d)** Pri trestnom čine poškodzovania veriteľa, ale aj pri niektorých iných majetkových trestných činoch obžalovaný (dlžník) v trestnom konaní často namieta, že nie je možné rozhodnúť o náhrade škody v trestnom konaní, keďže poškodený veriteľ si mal pohľadávku uplatňovať v civilnom konaní, resp. že si ju aj uplatnil a v civilnom konaní mu bola priznaná. Skutočnosť, že poškodený veriteľ si v civilnom konaní neuplatňuje nárok (právo), v dôsledku ktorého mu vznikla pohľadávka voči dlžníkovi (napr. pohľadávka vznikla veriteľovi z titulu kúpnej zmluvy), ale uplatňuje si aj nárok na náhradu škody v trestnom konaní, ktorý vznikol spáchaním trestného činu poškodzovania veriteľa, nebráni súdu v trestnom konaní, aby poškodenému veriteľovi priznal nárok na náhradu škody. To platí rovnako aj v prípadoch, v ktorých najskôr veriteľ žaloval dlžníka v civilnom konaní, v ktorom bol síce úspešný (napr. disponuje právoplatným platobným rozkazom), reálne si však svoju pohľadávku nemôže uspokojiť, pretože dlžník urobil také dispozície so svojím majetkom, ktoré naplnili znaky skutkovej podstaty trestného činu poškodzovania veriteľa.

V tomto smere možno poukázať na uznesenie Krajského súdu v Bratislave¹²⁰, ktorý k obdobnej námietke obžalovanej uviedol, že „spáchaním trestného činu poškodzovania veriteľa vzniká veriteľovi nárok na náhradu škody spôsobenej úmyselným trestným činom, ktorý spravidla nastupuje na miesto pôvodnej pohľadávky veriteľa, ktorej uspokojenie bolo konaním dlžníka zmarené. V dôsledku toho veriteľovi aj naďalej zostane zachovaná možnosť žiadať dlžné plnenie alternatívne od dvoch rôznych

¹²⁰ Uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 5. novembra 2015, sp. zn. 4 To 82/2015.

právnych subjektov, a to od páchatela trestného činu (nárok na náhradu škody) a od dlžníka (uspokojenie pôvodnej pohľadávky veriteľa, pričom dlžník nemusí byť totožnou osobou s páchatelom trestného činu). Tento vyšší štandard právnych možností veriteľa, samozrejme, neznamená, že veriteľ sa môže domôcť dvojitého plnenia poskytnutého z rôznych právnych titulov, pretože každé z týchto plnení predstavuje vždy alternatívu k plneniu zostávajúcemu, a preto prijatie niektorého z týchto plnení zo strany veriteľa má za následok zánik možnosti veriteľa domáhať sa rovnakého majetkového plnenia z iného právneho titulu. Ak teda poškodený subjekt riadne uplatnil nárok na náhradu škody v trestnom konaní (v prípravnom konaní), má táto skutočnosť za následok zastavenie plynutia premlčacej doby (ohľadom nároku, ktorý sa uplatňuje) v zmysle § 112 OZ (R III/1967).“

Pokiaľ je dlžníkom právnická osoba a poškodený veriteľ disponuje právnym titulom z civilného konania voči právnickej osobe ako dlžníkovi (právoplatným súdnym rozhodnutím), potom nič nebráni veriteľovi, aby sa domáhal nároku na náhradu škodu v trestnom konaní voči fyzickej osobe (napr. konateľovi dlžníka) z titulu nároku na náhradu škody spôsobenej trestným činom poškodzovania veriteľa, keďže ide o dva rôzne subjekty, ktoré boli voči veriteľovi zaviazané (právnická osoba v civilnom konaní a fyzická osoba v trestnom konaní), a ide aj o dva rozličné predmety konania (v civilnom konaní išlo napr. o uplatňovanie pohľadávky vzniknutej zo záväzkového právneho vzťahu, kým v trestnom konaní išlo o uplatňovanie pohľadávky vzniknutej z titulu spôsobenia škody spáchaním trestného činu). V tomto smere možno poukázať na uznesenie Najvyššieho súdu SR¹²¹, v ktorom najvyšší súd zdôraznil, že právoplatný platobný rozkaz vydaný v civilnom procese voči dlžníkovi – právnickej osobe nie je na prekážku rozhodovania o náhrade škody v adhéznom konaní voči obvinenej fyzickej osobe.¹²²

¹²¹ Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 24. júna 2014, sp. zn. 4 Tdo 29/2014.

¹²² Pokiaľ by sa namietal zdanlivý súbeh dvoch právnych titulov, ktorými disponuje poškodený veriteľ, potom možno odkázať na závery už citovaného rozhodnutia Krajského súdu v Bratislave, t. j. ak by sa veriteľ uspokojil na podklade civilného rozhodnutia, potom by sa už nemohol uspokojiť na podklade trestného rozhodnutia, a naopak.

V tomto smere je nutné uviesť, že pohľadávka veriteľa, ktorú uplatňoval v civilnom konaní, sa môže líšiť od pohľadávky uplatňovanej v trestnom konaní. Je to spôsobené tým, že výška škody pri trestnom čine poškodzovania veriteľa nemusí byť totožná s výškou pohľadávky veriteľa, ktorá mu vyplýva zo záväzkového právneho vzťahu. V prípade, ak by sa veriteľ uspokojil čiastočne na základne trestného rozhodnutia, výška jeho pohľadávky by však prevyšovala priznaný nárok v trestnom konaní, potom by mu zostala zachovaná tá časť pohľadávky, ktorá nebola uspokojená prostredníctvom trestného konania.

Možno spomenúť aj pomerne kuriózný prípad, v ktorom bol páchatel' odsúdený za spáchanie trestného činu podvodu na škodu právnickej osoby. V trestnom konaní bola poškodenej právnickej osobe priznaná náhrada škody voči obžalovanému vo výške škody spôsobenej trestným činom podvodu (vo výške 100 000 eur). Obžalovaný následne po právoplatnosti trestného rozsudku predal nehnuteľnosť, ktorú vlastnil (išlo o jeho jediný majetok), pričom finančné prostriedky získané za predaj minul. Z uvedeného dôvodu bolo vedené proti nemu trestné stíhanie pre podozrenie zo spáchania trestného činu poškodzovania veriteľa, pričom v dokazovaní bolo ustálené, že hodnota „odstránenej“ nehnuteľnosti bola vo výške 50 000 eur. Obžalovaný namietal, že nie je možné, aby ho v trestnej veci vedenej pre trestný čin poškodzovania veriteľa zaviazal súd k náhrade škody, keďže ide o tú istú pohľadávku, ktorá už bola poškodenému priznaná v trestnej veci vedenej pre trestný čin podvodu, a bola by porušená zásada *ne bis in idem*.

Táto námietka obžalovaného je nesprávna, keďže tu síce ide o totožné subjekty v obidvoch konaniach (aj pri trestnom čine podvodu, aj pri trestnom čine poškodzovania veriteľa bol ten istý poškodený subjekt a ten istý obžalovaný subjekt), avšak predmet konania je iný. Ide o dve rozdielne pohľadávky, ktoré vznikli z dvoch rôznych konaní obžalovaného, ktoré viedli najskôr k spáchaniu trestného činu podvodu a až potom, následne, k spáchaniu trestného činu poškodzovania veriteľa. Súdu rozhodujúcemu v trestnej veci vedenej pre trestný čin poškodzovania veriteľa preto nič nebráni v tom, aby obžalovaného zaviazal na náhradu škody vo výške 50 000 eur (t. j. iba vo výške spôsobenej škody a nie vo výške pohľadávky,

ktorá je vo výške 100 000 eur), pretože tento nárok vyplýva z konania obžalovaného, ktoré spôsobilo škodu poškodenému spáchaním trestného činu poškodzovania veriteľa. Pohľadávka poškodeného vo výške 100 000 eur vzniknutá zo škody spôsobenej obžalovaným trestným činom podvodu sa v časti (vo výške 50 000 eur) zmenila na pohľadávku vzniknutú zo škody spôsobenej trestným činom poškodzovania veriteľa, pretože poškodený subjekt by si mohol svoju pohľadávku vo výške 100 000 eur aspoň čiastočne uspokojiť (vo výške 50 000 eur z majetku obžalovaného), pokiaľ by sa obžalovaný nedopustil trestného činu poškodzovania veriteľa. Poškodený tak nedisponuje pohľadávkami v súhrnnej výške 150 000 eur, ale disponuje dvomi pohľadávkami v súhrnnej výške 100 000 eur.

- e) V prípade, ak dlžník uhradí v priebehu trestného stíhania poškodenému celú spôsobenú škodu, potom neprichádza adhézne konanie vôbec do úvahy (t. j. súd neurobí žiadny výrok v tomto smere, a to ani podľa § 288 ods. 1 TP), keďže v zmysle § 559 ods. 1 OZ splnením dlh zanikne. Ak sa niekedy v praxi namieta, že aj v takýchto prípadoch je nutné odkázať poškodeného na civilný proces v zmysle § 288 ods. 1 TP, tak takéto námietky sú nesprávne. Výrok v zmysle § 288 ods. 1 TP totiž prichádza do úvahy len vtedy, ak je tu nárok, ktorý je možné uplatniť žalobou v civilnom procese. Keďže dlh zanikol splnením, neprichádza do úvahy žiadna žaloba v civilnom konaní, t. j. nie je čo uplatňovať v rámci civilného procesu.
- f) Trestného činu poškodzovania veriteľa podľa § 239 TZ, ako aj trestného činu zvýhodňovania veriteľa podľa § 240 TZ sa podľa § 3 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb môže dopustiť aj právnická osoba. Pokiaľ by bol pred trestným stíhaním právnickej osoby ako osoby obvinenej alebo v priebehu neho vyhlásený na takúto osobu konkurz, potom by sa uplatnilo ustanovenie § 47 ods. 2 zákona o konkurze, v zmysle ktorého sa vyhlásením konkurzu trestné konanie neprerušuje, v trestnom konaní však nemožno rozhodnúť o náhrade škody. To však nebráni tomu, aby osobe, na ktorú bol vyhlásený konkurz, bol v trestnom konaní právoplatne uložený trest prepadnutia majetku. V takom prípade sa následne postupuje podľa § 107a zákona o konkurze.